

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ

Χρυσόδουλλον Ἰωάννου τοῦ Β' τῶν Παλαιολόγων
αὐτοκράτορος Ῥωμαίων,
νιοῦ Μανουὴλ καὶ ἐγγόνου Ἰωάννου τοῦ πρώτου.

Ὁ τῆς μεγάλης πόλεως ἀρχὸν ὅλος ἀγαθὸς ὢν, ἀρχὴν ἐδημιούργησεν ἄνθρωπον ὡς ἀθάνατον. Αὐτὸς γὰρ ὁ τούτῳ σκοπός, ἵν' οὗτος σύνθετος ὢν, ἐν ὁμοίῳ τῶν ἀπλουστέρων ἀγγέλων εὐρίσκηται, καὶ δοξάζῃ τὸν εὐεργέτην, οὐχ ὅτι δόξης ὁ πλάστης εἰδεῖτο παρὰ τοῦ πλάσματος, ἀνευθεὶς γάρ, ἀλλ' ἵνα τὸ πλάσμα δόξαν ὀφειλομένην ἐπιτρέπον τῷ πλάστῃ, δικαίως πληρωθῇ δόξης, καὶ τοῖς ἀγγέλοις ὁμοῖος γένηται. Ἐπεὶ δὲ τῶν οὐρανίων ἀντύγων ἐπεσεν ὁ πρῶτος πλασθεὶς καὶ ταῦτα χαίρων ἀπλότῃ, φέρειν ἐν οὐρανοῖς πολιτεύεσθαι τὸν ἄνθρωπον ὄντα σύνθετον, οὐκ ἠδύνατο· καὶ πλασάμενος ἀντιτρόφου αἰτίας, ὑποψιθυρίδας αὐτὸν γενέσθαι Θεόν, ὑποσκελίσας ἐρριψεν ἐν τῇ γῆ, καὶ ὁ περὶν ἐξαίσιον ἔκειτο πτώμα καὶ γέλωτος ἀξίον οὐ μικροῦ. Τὸ δὲ χειρὸν, ὡς τούτῳ μηδὲ δύναμις ἦν ἐπανορθώσεως πάποτε. Τριῶν γὰρ εἰδεῖτο μεγάλων ἔλθειν εἰς τὸ πρότερον ἀξίωμα. Ταπεινώσεως μὲν, ἀντὶ προτέρας ἀλαζονείας· ὑπακοῆς δὲ πάλιν, ἀντὶ προτέρας παρακοῆς· καὶ τελευταίου, τοῦ θανεῖν ἐτοιμῶς ὑπὲρ τοῦ γένους, καθ' οὐ πρότερον αὐτὸς ἀπατηθεὶς ἔπραξεν· ὁ δὲ, δορᾶν οὐ μόνον αὐτά, ἀλλ' οὐδ' ἀποστῆναι τῆς ἀμαρτίας ἠδύνατο. Διὸ ὁ πλάσας αὐτὸν ἀρχὴν, αὐτοῦ πάλιν ἐσύστερον ἐμνημόνευσεν ἵνα μὴ τὰ πάντα μάταια ἦ· καὶ κατελθὼν ἐξ ὕψους τῆς ὑπερουρανίου θεότητος, ὑπὲρ ἀνθρώπων ἄνθρωπος γίνεται, ὃν ἅπασιν εὐσεβέσι χρέος ἐστὶν ἀπαραίτητον, παντοίαις ἀμειβεσθαι δωρεαῖς, νῶ καὶ λόγῳ καὶ πράγματι, νῶ μὲν, εὐλογεῖν αὐτὸν ὡς κοινὸν εὐεργέτην αἰεὶ· λόγῳ δὲ τοῦτον ἐπαινεῖν ὁσημέραι καὶ κοινῆ καὶ ἰδίᾳ· πράγματι δὲ, προσάγειν αὐτῷ τὸ κάλλιστον ὧν ἔχει καὶ τιμιώτερον, ἀπάντων αὐτῶν ὄντι χορηγῶ μόνῳ. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ σοφὸς τῶν Ἰουδαίων ἔλεγε νομοθέτης· ἐν τῷ στόματί σου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ταῖς χερσὶ σου, δηλῶν ὡς διὰ τούτων ἀνάγκη τοῦτον δοξάζεσθαι, ἐπεὶ καὶ τούτων οὗτος μόνος ἐξεταστής· οἶδε γὰρ καὶ τὰς ἀμοιβὰς πολλαπλασίους παρέχει τοῖς τιμᾶν αὐτὸν γε βουλευομένοις. Εἰ γοῦν ἅπασι χρέος αὐτό, πολλῶν γε μᾶλλον ἀρμόζει τοῖς βασιλευσῖν, δυοῖν ἕνεκα· Τῷ μὲν, ὡς πολλαπλασίους ὀφείλουσι χάριτας τῷ Δεσπότη, ἅτε καὶ τῶν ἄλλων εἰς πλάτος παρ' αὐτοῦ τιμωμένοις· τῷ δὲ, καὶ ὡς τῶν ἄλλων ἐσομένοις κανόνα. Τοῖς αὐτοῖς δὲ καὶ τὴν αὐτοῦ μητέρα τὴν μακαρίαν Παρθένον τιμᾶσθαι χρεῶν· αἰτίαν καὶ αὐτὴν γενομένην τῆς σωτηρίας τῷ γένει τῶν χριστιανῶν. Διὰ ταῦτα δὲ καὶ ἡ Βασιλεία μου κριμασὶν οἷς οἶδε Θεός, κύριος τῆς Θεσσαλονίκης γενόμενος καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀπάντων πεπονημένος τὴν πρόνοιαν, ἐπεὶ νόμος Ἕλλησι καὶ βαρβάρῳ παντὶ ἄχρως αἵματος ὑπὲρ τῶν ὁμοφύλων ἀγωνίζεσθαι· νόμος δὲ Θεοῦ πάλιν τοῦ πρώτου θεοειδέστερος καὶ λαμπρότερος, ἑκατόν ἑαυτὸν παρακελευόμενος ὑπὲρ ἐτέρου διδόναι· ἠδουλήθην ὑπὲρ τοῦ γένους ἐγώ, τὸ περὶ τὴν Παλῆνν ἀνανεώσασθαι τείχος, ὃ Κασσάνδρειαν μὲν

ὁ τοῦ Ἀλεξάνδρου πατὴρ ἐκεῖνος ὠνόμασεν, ἐκ βάρων πεπονημένος αὐτό, οἱ δὲ μετ' αὐτὸν ἐν ὑστέρῳ Ποτιδαίαν· καὶ εὗρον ἐπὶ τοσοῦτον ἐρριμμένον αὐτὸ καὶ διαλυθὲν, ὥσπερ τὰ ἐν τοῖς ὕδασιν, ἢ τὰ ἐν κατόπροις τείχη φαίνόμενα ἢ καὶ ἡ Μωϋσῆς ἐκεῖνος ὁ μέγας ἐδημιούργει νυκτερινὰ καὶ θαλάσσια. Τοιοῦτον ἦν ὡς μηδὲ ὁμοίωμα τείχους φαίνεσθαι· βουλῆ δὲ καὶ γνώσει πλειοστῆ χρυσάμενος ἡμετέρα, ἐτι καταβαλὼν οὐ μόνον ὅσον εἰς δύναμιν χρήματα, ἀλλὰ σχεδὸν ὅσον καὶ ὑπὲρ τὴν ἐμὴν ἀφίκετο δύναμιν, τῶν ἄλλων ἀπάντων οὐ μόνον εἰς βοήθειαν ὄντων, ἀλλὰ καὶ ἐναντιομένων τῇ Βασιλείᾳ μου, μόνου βοηθοῦντος Θεοῦ μοι, ὀκκοδόμησα τείχη καὶ πύργους ἐπάνω τῶν παλαιῶν θεμελίων, οὐκ ἐν ὁμοίῳ τῶν παλαιῶν, ἀλλὰ πολλῶ βελτίονα καὶ θαυμασιώτερα τῶν ποτέ. Ὡς εἶναι μὲν εὐσεβέσιν ἀσφάλειαν, οὐκ ἀσφαλὲς δὲ τοῖς ἄλλοις· σχῆμα φαιδρὸν μὲν ἰδεῖν, πολὺ φαιδρότερον ἐννοῆσαι· καὶ λαμπρὸν μὲν ὁράσει, πολὺ δὲ τῇ διανοίᾳ λαμπρότερον· καὶ τερπνὸν μὲν ἀκοῆ, λογισμοῖς δὲ τερπνότερον· μάνδρα τις ἐστὶν, ἥς ὁ λύκος ἀδυνατεῖ σπαράξαι τὸ πρόβατον· ἐποιοσάμην δὲ πρὸς βραχὺν αὐτὸ χρόνον, ὡς οὐ μόνον ἀκούουσιν, ἀλλ' ἀπιστεῖσθαι καὶ τοῖς ὀράσιν· καὶ ὠρυξά τὰ φθρον περὶ αὐτό, καὶ ἠγώσα τὴν ἐν τῷ κόλπῳ τῷ Θερμαϊκῷ θάλασσαν μετὰ τῆς ἐν τῷ κόλπῳ τῷ Τορωναϊκῷ θαλάσσης· καὶ νῆσον εἰργασάμην τὴν ἠπειρον, κάλλιστον εὐσεβέσι κτήμα, καὶ τοῖς ἀλλογενέσιν ἀνάργμοστον. Εἶτα βόας ἀνεθέμην τῇ νήσῳ, ὡφελιμώτατα βῖφ ζῶα, αὐλακα ἀνατέμνειν, καὶ σπείραι σπῆρον αὐταῖς ἐν καιρῷ, καὶ ἀλοῖσθαι πάλιν ὅτε καιρός, ἵνα μὴ μόνον ἐμοί, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις τὰ πρὸς χρεῖαν πορίζομαι. Ἐπεὶ δὲ τούτων ἀπάντων αἰτία μοι κόρη μόνη παρθένος, καὶ ὁ ταύτης πρωτότοκος, ἔκρινε δίκαιον ἡ Βασιλεία μου διὰ χρυσοδοῦλλου τοῖς πρώτους καρπούς τῶν σπόρων τῆς δεκατίας ἀποδοῦναι τῷ Σωτῆρι Χριστῷ, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τῇ αὐτοῦ κάλλιστῃ Μυτρί, καὶ μετ' αὐτούς, τοῖς αὐτῷ καὶ δούλοις καὶ θεραπευταῖς ἅμα· ὧν ἐστὶν ὁ τοῦ Σωτῆρος Βαπτιστῆς πρῶτος ἀπάντων μεζῶν αὐτῷ μαρτυρούμενος, καὶ μετ' αὐτὸν οἱ ἅγιοι Τεσσαράκοντα, οἷς ἀκολουθεῖ Παῦλος ὁ ἐν τῷ Ἄθῳ καλούμενος ὀδισ. Ἐπιτρέπω δὲ τὸν μερισμὸν τῆς δεκατίας οὕτω γίνεσθαι, ἰσταμένῃς ἀπάσης ἐν ἀριθμῷ τετάρτῳ καὶ εικοστῷ· ὅθεν δὴ καὶ τὸν παρόντα χρυσόδουλλον λόγον ἐπιχορηγῆ καὶ επιδραβεῖται αὐταῖς, δι' οὗ εὐδοκεῖ, προστάζει, θεσπίζει καὶ διορίζεται, ἵν' οἱ τῆς δεδασμίας καὶ βασιλικῆς μονῆς εὐρισκόμενοι μοναχοὶ τιμωμένης εἰς ὄνομα Χριστοῦ μου τοῦ Παντοκράτορος ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει τοῦ Κωνσταντίνου λαμβάνωσι τέταρτον ἀριθμὸν. Ἐτι οἱ εὐρισκόμενοι μοναχοὶ ἐν τῇ δεδασμῇ καὶ βασιλικῇ τῆς Μεγάλῃς Λαύρας μονῆς τιμωμένης εἰς ὄνομα τῆς Παναγίας, λαμβάνωσι καὶ αὐτοὶ τέταρτον ἀριθμὸν· ἐτι οἱ εἰς τὴν δεδασμῇαν μονὴν εὐρισκόμενοι μοναχοὶ τοῦ Βατοπεδίου, τιμωμένην καὶ αὐτὴν εἰς ὄνομα τῆς Παναγίας, λαμβάνωσι καὶ αὐτοὶ τέταρτον ἀριθμὸν· ἐτι οἱ τῆς δεδ. μονῆς εὐρισκόμενοι μοναχοὶ τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ, τοῦ ἐν τῇ Θεοσώτῳ πόλει Θεσσαλονικῆς λαμβάνωσιν οὗτοι ἀριθμὸν πέμπτον· ἐτι οἱ ἐν τῇ δεδ.

μονῆ τοῦ Ἐπροποτάμου τιμωμένη εἰς ὄνομα τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα εὐρισκόμενοι μοναχοὶ λαμβάνωσι καὶ αὐτοὶ τέταρτον ἀριθμὸν· ἔτι οἱ εἰς τὴν σεβ. μονὴν τοῦ ὁσίου Παύλου, τὴν οὖσαν ἐν τῷ Ἄθῳ λαμβάνωσι καὶ αὐτοὶ τρίτον ἀριθμὸν, ὡς γίνεσθαι τοὺς πάντας εἰκοσιτέσσαρας. Καὶ ταῦτα μὲν ἐφ' ὄρω τῆς ἐμῆς ζωῆς λαμβανέτωσαν ἀκωλύτως καὶ μερίζεσθωσαν ὡς προείπομεν τὴν δεκατίαν ἀπάσης γεννηματικῆς τῶν ζευγαρίων μου κατασπορᾶς· μετὰ δὲ τὴν ἐσομένην ἀποδημίαν τῆς Βασιλείας μου, ἢ δοῦναι χρέος ἀνάγκης, τότε μὴ μόνον τὸδέκατον αὐτῶν δὴ τῶν γεννημάτων, ἀλλ' ἅπαν ὅσον καὶ οἷόν ἐστι τὸ εὐρεθὲν τότε γέννημα, καὶ οἱ βόες ἅπαντες, καὶ ἡ τούτων πᾶσα παρασκευή, καὶ ἔτι τὰ χωρία, ἐν οἷς οἱ βόες αὐτοὶ κατακάμνουσι καὶ τὸ ὀφειλόμενον τῷ δημοσίῳ παρὰ τῶν ἐν αὐτοῖς κατοικοῦντων ἀνθρώπων, οἷον τὸ χωρίον τὸ ἀπὸ τῶν τριῶν ἐκκλησιῶν μέχρι τοῦ ἡμετέρου Παλαιοχωρίου τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, καὶ ἔτι τὸν ἀπὸ τοῦ σκοροδίην μετὰ τοῦ γενομένου φρουρίου ἐκεῖσε μέχρι καὶ ὅλης τῆς Λεύκης μετὰ καὶ τοῦ μεταξὺ τούτων χωρίου τοῦ καλουμένου Πασσαρᾶ, ἄνευ μὲν γῆς ζευγαρίων πέντε πρὸς δὲ καὶ γῆν ἀπ' αὐτῶν τῶν πορτῶν τῆς Κασσανδρείας ζευγαρίων δέκα, ἅπαντα μετὰ τῆς περιοχῆς καὶ νομῆς αὐτῶν ἐστῶσαν ἅπαντα ἀφιερωμένα ταῖς Μοναῖς ταύταις καὶ μερίζόμενα κατὰ τὴν πρώτην τοῦ δεκάτου τῶν γεννημάτων ἀναλογίαν, καὶ ὁ πειραθησόμενος ἀνατρέψαι τὴν παρούσαν μου πρᾶξιν, ὁποῖος ἂν εἴη, ἐν τῷ παρόντι μὲν εὐπορήσει τῆς ἀσθενείας τοῦ Καίν, καὶ τῆς Ρεζῆ λέπρας, καὶ τῆς λώθης Ἰώβ, χωρὶς τῆς ἐν ὑστέρω ὑγείας αὐτοῦ. Ἐν δὲ τῷ μέλλοντι, γένοιτο κληρονόμος θρόνου τοῦ ψευδωνύμου βασιλέως Σατὰν καὶ τῶν αὐτοῦ διαδόχων ἔτι Ἰούδα καὶ τῶν σταυρωσάντων Χριστὸν ἢ καὶ βαπτισθέντων, ἐν ὑστέρω δὲ ἀρνησαμένων αὐτὸν δημοσίᾳ, ἀνθ' ὧν οὐ μόνον ὄρια βασιλέων ἀρχαίων, ἀ κελεύουσιν ἅπαντι στέργειν τὰ πρὸ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ θεῖους ὄρους θελήσαντα ἀθετεῖν, μηδενὶ ἐξεῖναι παραδαλεῦσαι τὰ ἅπαξ ἀφιερωθέντα Θεῷ προστάττοντας. Ἐτι ζῶσα μὲν ἡ Βασιλεία μου, οὐδὲν τοὺς ἐν ταῖς τοιαύταις Μοναῖς μοναχοὺς ἀπαιτεῖ, ἀλλ' ἀφίησι τῇ αὐτῶν αὐτοπροαιρέσει, ὡς ἂν αὐτοὶ βούλωντο, εἰ καὶ δύναιντο ποιεῖν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, εἴτε διὰ λειτουργιῶν, εἴτε δι' ἐλεημοσύνης. Ἐπειδὴν δὲ μεταλλάξω τὸν βίον, μονὴν ἐκάστην ἀπαιτῶ τούτῳ, ἵνα ποιῆ λειτουργίαν ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος μίαν, ὁποῖαν ἂν ἡμέραν αὐτὴ διακρίνη· ποιῆ δὲ αὐτὴν ἢ μὲν τοῦ Χριστοῦ μου καὶ Παντοκράτορος ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τοῦ αἰοδίου καὶ μακαρίτου ἐκεῖνου, τοῦ ἁγίου μου Ἀθύντου καὶ Βασιλέως τοῦ πατρὸς τῆς Βασιλείας μου, καὶ ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἅμα. Ἡ δὲ ἐν τῇ Μεγάλῃ Λαύρᾳ, καὶ ἡ τοῦ Βατοπεδίου Μονή, ποιῆ λειτουργίαν ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ψυχῆς καὶ τῆς ψυχῆς τῆς ἐρασιμωτάτης μοι Αὐγουστῆς κυρᾶς Εἰρήνης· ἢ δὲ τοῦ Τιμίτου Προδρόμου Μονῆ, καὶ ἡ τοῦ Ἐπροποτάμου, καὶ ἡ τοῦ ὁσίου Παύλου, ποιῆ ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ψυχῆς μόνης. Εἴ τις οὖν καὶ τούτων περισσότερον ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ψυχῆς βουλῆσθαι ποιεῖν ἢ πρὸς πένντας, ἢ πρὸς ἀδελφούς, ἢ πρὸς αἰχμαλώτους, ἢ πρὸς ἀσθενεῖς, χάρις εἴη τούτῳ παρὰ Θεοῦ, χαριζομένου τούτου πολλαπλάσιον ἐν καιρῷ. Εἰ δὲ τις πάλιν τὴν κατὰ

ἀνάγκην λειτουργίαν ἀπαιτηθεῖσαν πειραθεῖν καταλύσαι ποτέ, ἔστω καὶ αὐτὸς κοινωνὸς τῶν ἄνωθεν ἀναγεγραμμένων φιλῶν τοῦ Σατανᾶ, ἀνθ' ὧν σωτηρίαν ψυχῆς ἀνατρέψαι βεβούλευται ἢς οὐκ ἔστιν ὄλος ὁ κόσμος ἄξιος. Τῇ οὖν ἰσχύϊ καὶ δυνάμει τοῦ παρόντος χρυσοδούλλου λόγου τῆς Βασιλείας μου ὀφείλουσι λαμβάνειν ἀκωλύτως αἱ δηλωθεῖσαι σεβάσμιαι Μοναὶ τῆς Βασιλείας μου, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὴν δεκατίαν πᾶσαν τῆς γεννηματικῆς κατασπορᾶς τῶν ζευγαρίων μου, καὶ μερίζειν ταύτην, ὡσπερ ἀνωτέρω διαλαμβάνεται. Μετὰ δὲ τὴν ἐμὴν τελευταίαν ὀφείλουσι λαβεῖν ἅπαν τὸ εἰδόμενον τῆς κατασπορᾶς τῶν ζευγαρίων μου, καὶ αὐτὰ πάντα τὰ ζευγάρια καὶ τὰ Παλαιοχώρια, καὶ τὴν γῆν, καὶ δίκαια τῶν ἐν τοῖς Παλαιοχωρίοις προσκαθημένων ἀνθρώπων, καὶ ἄπλῶς ἅπαντα ὅσα κατὰ μέρος ἄνωθεν καταγράφονται καὶ καθέξουσιν ταῦτα κυρίως, δεσποτικῶς, ἀναφαιρέτως, ἀναποσπᾶστως καὶ κατὰ τελείαν δεσποτείαν καὶ κυριότητα εἰς μερισμὸν τὸν ἄνωθεν διαλαμβανόμενον, διατηρούμεναι καθάπαξ ἐκ παντὸς προσώπου ἀνώτεραι πάσης ἐπιχειρίας καὶ ὀχλήσεως.

Εἰς γοῦν μόνιμον καὶ διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ ὁ παρὼν χρυσοδούλλος λόγος τῆς Βασιλείας μου, ἀπολυθεὶς κατὰ μῦνα φευρουαρίου τῆς ἀνισταμένης πέντε καὶ δεκάτης ἰνδικτιῶνος τοῦ ἐξάκις χιλιοστοῦ ἐννεακοσίοστου πέντε καὶ δεκάτου ἔτους ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπροβλῆτον ὑπεσκημῆνατο κράτος.

Ἰωάννης ἐν Χῷ τῷ Θεῷ πιστὸς Βασιλεὺς καὶ Αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ὁ Παλαιολόγος.

ΣΗΜ.—Ἐν τοῖς χρυσοδούλλοις ἐνθα ἡ λέξις «λόγος» ὁ ἀριθμὸς τοῦ μηνός, τοῦ ἔτους, καὶ Ἰνδικτιῶν, ὡς καὶ ἡ ὑπογραφή τοῦ Βασιλέως γράφονται ἰδίᾳ Βασιλικῇ χειρὶ. Ἐν τῷ χρυσοδούλλῳ τούτῳ εἰσὶ γεγραμμένα ταῦτα λίαν καλλιτεχνικῶς καὶ διὰ κινναβάρους· κάτωθεν δὲ ἀπρωρημένη διὰ μεταξίνης κλωστῆς ἢ κεχυρωμένη σφραγίς ἐξ ἐνὸς μέρους ἔχουσα τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν εἰκόνα τοῦ Βασιλέως καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ.*

Περὶ μορφώσεως καὶ ἀνυψώσεως τοῦ λαοῦ γενομένου ἐνταῦθα τοῦ λόγου, παρατηροῦμεν, ὅτι ἐκ τῶν ἀσπόνδων καὶ ἀμειλίκτων τῆς τῶν λογίων γλώσσης ἐχθρῶν δὲν ἐλειψάν τινες ἀντιτάξαντες τὰ ἐπιχειρήματα, ὅτι δῆθεν νεκρά ἐστὶν ἡ ἀρχαία ἑλληνική, ὅτι ἐπομένως ἄσκοπος, ἀδύνατος καὶ ἀσύμφορος μάλιστα ἐστὶν ἡ εἰς αὐτὴν ἐπάνοδος καὶ ἡ δι' αὐτῆς διάπλασις καὶ διαπαιδαγωγισίς τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ ὅτι οὐδὲν φυσικώτερον, ἢ οἱ τὴν ἀληθῆ μορφῶσιν τοῦ λαοῦ ἐπιτετραμμένοι νὰ μορφώσωσιν αὐτὸν διὰ τῆς ἀπλῆς καὶ φυσικῆς αὐτοῦ γλώσσης, διὰ τῆς δη-

*) Ἰδε ἐπιθ. 17, σελ. 321—324.